
HEALTH CARE FOR THE ELDERLY AND OLD PEOPLE DURING THE COVID PANDEMIC

Petya Krumova

Trakia University, Medical College, Stara Zagora, Bulgaria, petya.krumova@trakia-uni.bg

Anushka Uzunova

Trakia University, Medical College, Stara Zagora, Bulgaria, anushka.uzunova@trakia-uni.bg

Abstract: Population ageing and the provision of health care for the elderly and the aged is proving to be a serious problem, especially during a pandemic and the subsequent economic crisis. The shortage of health professionals, and even more so of those providing health care for the elderly population, is of paramount importance. The elderly have polymorbidity, which is most often expressed by cardiovascular disease, diabetes, hypertension or respiratory diseases, which is a prerequisite for a more severe course of various infectious diseases. When this happens during the Covid pandemic, things seem even more serious, and problems worsen instead of being solved. The elderly who are institutionalized deserve greater attention because of the risk of loneliness and social isolation resulting from the closure of health facilities and the prohibition of visits by relatives and friends. Although the virus can affect people of any age, older people appear to be the most vulnerable group in the population and the most severely affected. All this calls for greater and special attention to the health care needs of this specific age group. **Purpose of the study:** Exploring key issues related to the delivery of quality health care in nursing homes during the COVID pandemic.

Keywords: health care, elderly, old people, covid pandemic

ЗДРАВНИ ГРИЖИ ЗА ВЪРАСТНИ И СТАРИ ХОРА ПО ВРЕМЕ НА COVID ПАНДЕМИЯ

Петя Крумова

Медицински колеж Тракийски Университет, България, petya.kumova@trakia-uni.bg

Анушка Узунова

Медицински колеж Тракийски Университет, България, anushka.uzunova@trakia-uni.bg

Резюме: Застаряването на населението и осигуряването на здравни грижи за възрастните и стари хора се оказва сериозен проблем, особено по време на пандемия и последвалата икономическа криза. От първостепенна важност е недостига на здравни специалисти, а още повече такива оказващи здравни грижи за възрастното население. При възрастните хора е налице полиморбидност, която се изразява най-често със сърдечно-съдови заболявания, диабет, хипертония или респираторни заболявания, което е предпоставка за по-тежко протичане на различни инфекциозни заболявания. Когато това се случва по време на COVID пандемията, нещата изглеждат още по-сериозни, а проблемите вместо да се разрешават се задълбочават. Възрастните хора, които са настанени в институции, заслужават по-голямо внимание поради риска от самота и социална изолация, произтичащ от закриването на здравни заведения и забраната за посещения от страна на роднини и приятели. Въпреки, че вирусът може да засегне хора на всякаква възраст, по-възрастните хора се оказват най-уязвима група от населението и най-тежко засегната. Всичко това налага да се обърне по-голямо и специално внимание на потребностите от здравни грижи на тази специфична възрастова група. Цел на проучването: Да се проучат основните проблеми при оказване на качествени здравните грижи в домовете за стари хора по време на COVID пандемията

Ключови думи: здравни грижи, възрастни, стари хора, ковид пандемия

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Застаряването на населението и осигуряването на здравни грижи за възрастните и стари хора се оказва сериозен проблем, особено по време на пандемия и последвалата икономическа криза. От първостепенна важност е недостига на здравни специалисти, а още повече такива оказващи здравни грижи за възрастното население. При възрастните хора се наблюдава така наречената полиморбидност т.е те страдат от две, три или повече заболявания, което предполага повече посещения при лекар, по-голяма потребност от здравни грижи, респективно по-чести и по-продължителни хоспитализации и повече разходи за лечение. Тази полиморбидност се изразява най-често със сърдечно-съдови заболявания, диабет, хипертония или респираторни заболявания, което увеличава рисковете от тежко протичане на различни инфекциозни

заболявания, а понякога и с фатален изход. Когато това се случва по време на Ковид пандемията, нещата изглеждат още по-сериозни, а проблемите вместо да се разрешават се задълбочават. И накрая възрастните хора тези, които са настанени в институции, заслужават по-голямо внимание поради риска от самота и социална изолация, произтичащ от закриването на здравни заведения и забраната за посещения от страна на роднини и приятели. (World Health Organization, 2020)

На 11 март 2020 г. Световната здравна организация (СЗО) характеризира коронавирусната болест 2019 като (COVID-19), причинена от новия тежък остър респираторен синдром коронавирус-2 (SARS-CoV-2), като пандемия. От самото начало на пандемията противоепидемиологични мерки (социална дистанция, маски, дезинфекция) в институциите полагащи здравни грижи за възрастното население са тревожно неясни. За посочения период остава неизвестно дали хората в домовете са били снабдени с маски и дезинфектанти, доколко им е било възможно да спазват задължителната хигиена и социалната дистанция, имало ли е специален фокус върху техния живот и здраве. Едно от малкото действия на правителството до края на извънредното положение се изчерпва с това да спрат настаняването в социални институции, включително и в старческите домове. (Armitage & Nellums, 2022) (Williams, Lyons & Rowland, 1997) Въпреки че вирусът може да засегне хора на всякаква възраст, по-възрастните хора се оказват най-уязвима група от населението и най-тежко засегната (Verity et al., 2020)

Цел на проучването: Да се проучат основните проблеми при оказване на качествени здравните грижи в домовете за стари хора по време на COVID пандемията.

Материали и методи: Анализ на литературни източници и анкетен метод. Проведено е ретроспективно проучване за периода от ноември 2020 г. до ноември 2021 г., включващо 15 домове за възрастни и стари хора на територията на област Стара Загора и съседни области избрани на случаен принцип. Проучено е мнението, както на управителите на домове за възрастни и стари хора, така и на 62 специалисти по здравни грижи, относно проблемите при осигуряване на необходимите здравни грижи за възрастни и стари хора в условията на COVID пандемията.

2. ОБСЪЖДАНЕ И РЕЗУЛТАТИ

Според управителите на 15 домове за стари хора на територията на област Стара Загора и съседни общини, най-съществен проблем по време на пандемията е бил обезпечаването на институциите с необходимия медицински персонал и по-конкретно с медицински сестри считат 10 от анкетираните (67%). Липсата на медицински сестри е един общ и всеизвестен проблем, който ескалира по време на COVID пандемията и поради отказ на здравни специалисти да изпълняват трудовите си задължения.

Друг проблем, с който са се сблъскали 4 (26.7%) от управителите е едновременното разболяване голяма част от персонала, което естествено рефлектира върху качеството на оказваните здравни грижи.

За висок процент на заболяемост и смъртност сред домуващите съобщават двама (13%) от управителите на домове за стари хора, както и произтичащите финансови загуби за собствениците на частни домове за стари хора според 1 (7%) от управителите. Общия процент на отговорите е над 100%, защото според управителите не може да се посочи един единствен проблем, а става въпрос за редица фактори (Фиг. 1)

Фиг.1 Основни проблеми в домове за стари хора по време на COVID-19 пандемията

От предприетите мерки за ограничаване риска от заразяване управителите посочиха въвеждането в работната среда на маските с висока защита срещу COVID-19, задължителна употреба на еднократни ръкавици, редовна дезинфекция на повърхностите, по-често проветвяване на помещенията, употребата на допълнително защитно облекло, периодични тествания на персонала за носителство на заразата, ограничаване на достъпа на външни лица, като в 9 от домовете са забранили и посещенията на близките на домуващите. Въпреки предприетите мерки за посочения период от 1 година, всички управители на домове за стари хора съобщават за 100% зарявяване на домуващите и обслужващия ги персонал. Около 82% от настанените в домове за стари хора са били хоспитализирани за лечение вследствие заразяване с COVID-19, като около 57% от тях загубват битката с COVID-19. Един от частните домове с леглова база от 16 места, преустановява своята дейност в резултат на смърта на 13 от домуващите, останалите 3 са настанети в други частни институции.

Паралелно с мнението на управителите на домове за стари хора беше проведено и проучване с 62 медицинските сестри, полагащи здравни грижи за възрастните и стари хора. Като основни затруднения при осигуряване на здравни грижи за домуващите посочват: липсата на достатъчно информация относно протичането и лечението на COVID-19 – 57 медицински сестри (91,8%); страх от заразяване са изпитвали 51 (82,1 %) от тях; недостатъчно знания относно правилната употреба на личните предпазни средства пък изтъкват 48 (77,3%) от анкетираните; нуждата от спешна хоспитализация на домуващите е била притеснителна за 41 (66%) от сестрите; социална изолация за 36 (57,9%) от тях и едва 7 (11,3%) лица посочват други. (Фиг.2)

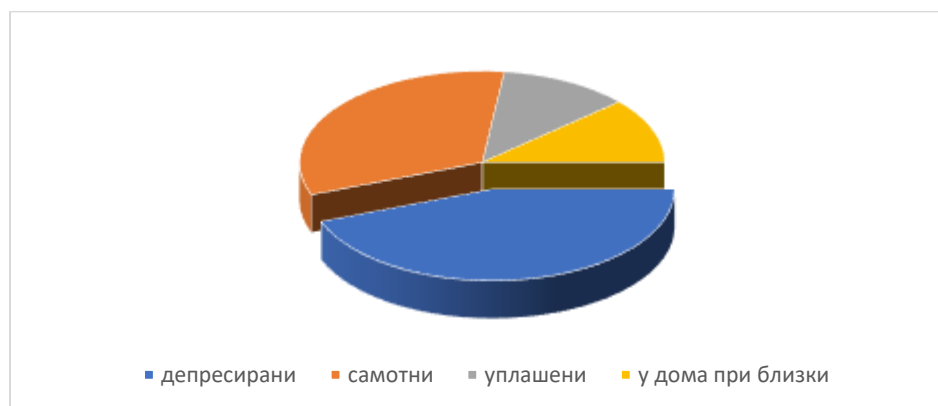
Фиг.2 Затруднения при осигуряване на качествени здравни грижи по време на COVID-19 пандемията

*ЛПС-Лични предпазни средства

Проучено бе и мнението на медицинските сестри, относно психо-емоционалното състояние на възрастните хора по време на пандемията. 23 (37%) от медицинските сестри работещи в домове за възрастни и стари хора са на мнение, че старите хора са били депресирани и потиснати, 17 (27,4%) изказват мнение, че са се чувствали самотни и изоставени поради ограничения достъп на външни лица (в това число и посещенията на техните роднини), 16 (25,6%) пък са на мнение, че са били по-скоро уплашени и 6 (9,7%) са на мнение, че домуващите са имали желание да се приберат у дома при близките си. Според медицинските сестри, всяко едно от горепосочените психо-емоционални състояния неминуемо се е отразило върху качеството на съня, желанието за прием на храна и осъществяване на ежедневните дейности на възрастните хора. (Фиг.3)

Фиг.3 Детерминанти на психо-емоционалното състояние на възрастните и стари хора

На базата на проведеното изследване, могат да се направят следните **изводи**:

1. По време на COVID-19 пандемията най-съществен проблем за управителите на домове за стари хора при осигуряване на качествени здравни грижи е било липсата на персонал. Проучването посочва конкретно липсата на медицински сестри, като основните причини за това са напускане на работното място или едновременното разболяване на наличните медицински сестри.
2. За медицинските сестри пък, основно препяствие за осигуряване на необходимите здравни грижи е било липсата на достатъчна и достоверна информация, както за протичането и лечението на заболяването, така и за адекватните предпазни мерки. Това естествено е породило и чувството на страх и несигурност за собственото им здраве и живот, и е довело да напускането на част от медицинските сестри.
3. Негативните последици върху психо-емоционалното състояние на възрастните хора по време на COVID-19 пандемията също дава отражение на качеството на здравни грижи.

3. ЗАЛЮЧЕНИЕ

Пандемията от COVID-19 промени живота хората в световен мащаб. Тази безпрецедентна по размер и продължителност и все още продължаваща глобална заплаха за здравето и благополучието на хората по цял свят, има сериозни последици най-вече за така наречените уязвими групи от обществото, каквито са възрастните и стари хора (Williams, Lyons & Rowland,1997) (Shrivastava, Shrivastava & Ramasamy 2013) По време на COVID пандемията медицинският персонал изиграва ключова роля в оказването на здравни грижи и подкрепа на възрастното население в домовете за стари хора.

Медицинските сестри са били изправени пред предизвикателството, да продължават да изпълняват задълженията си в състояние на страх за собственото си здраве и живот, да насърчават и окуражават старите хора, да продължават да живеят, както преди пандемията. Мотивирали са ги да се хранят, приемат лекарствта, да спазват определен двигателен режим. Подпомагали са домакущите при комуникацията с близките им благодарение на използването на възможностите на съвременните технологии.

Информацията, предоставена от настоящото проучване, помага да се направи преценка за състояние на здравните грижи за възрастните и стари хора в нашето общество по време на пандемията COVID-19, като по този начин ни дава ясна представа, че трябва да продължим да ги подкрепяме, като се грижим за тяхното физическо и психично здраве и подобряваме качеството им на живот. Дава ни още и ясна представа, за най-съществените проблеми в институциите предоставящи здравни грижи за възрастни и стари в условия на пандемия и трябва да се поучем от тях, както и да се стремим да ги избегнем при евентуални бъдещи пандемии.

ЛИТЕРАТУРА

- Armitage, R.; Nellums, L.B. (2020) COVID-19 and the consequences of isolating the elderly. *Lancet Public Health*, Volume 5, Issue 5, E256, DOI:[https://doi.org/10.1016/S2468-2667\(20\)30061-X](https://doi.org/10.1016/S2468-2667(20)30061-X)
- Beogo, I., Tchouaket, E. N., Sia, D., Bationo, N. J., Collin, S., Tapp, D., Kassim, S. A., Ramdé, J., & Gagnon, M. P. (2022). Promising best practices implemented in long-term care homes during COVID-19 pandemic to address social isolation and loneliness: a scoping review protocol. *BMJ open*, 12(1), e053894. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2021-053894>

- Jiménez-Etxebarria, E., Bernaras Iturrioz, E., & Jaureguizar, J. (2021). Impact of the COVID-19 Pandemic as perceived by Older People in Northern Spain. *Psychology research and behavior management, 14*, 1789–1803. <https://doi.org/10.2147/PRBM.S308537>
- Pascut, S., Feruglio, S., Crescentini, C., & Matiz, A. (2022). Predictive Factors of Anxiety, Depression, and Health-Related Quality of Life in Community-Dwelling and Institutionalized Elderly during the COVID-19 Pandemic. *International journal of environmental research and public health, 19*(17), 10913. <https://doi.org/10.3390/ijerph191710913>
- World Health Organization. World Health Organization: Mental Health and Psychosocial Considerations During COVID-19 Outbreak. 2020. Available online: <https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/mental-health-considerations.pdf> (accessed on 1 June 2021)
- Verity, R., Okell, L. C., Dorigatti, I., Winskill, P., Whittaker, C., Imai, N., Cuomo-Dannenburg, G., Thompson, H., Walker, P. G. T., Fu, H., Dighe, A., Griffin, J. T., Baguelin, M., Bhatia, S., Boonyasiri, A., Cori, A., Cucunubá, Z., FitzJohn, R., Gaythorpe, K., Green, W., ... Ferguson, N. M. (2020). Estimates of the severity of coronavirus disease 2019: a model-based analysis. *The Lancet. Infectious diseases, 20*(6), 669–677. [https://doi.org/10.1016/S1473-3099\(20\)30243-7](https://doi.org/10.1016/S1473-3099(20)30243-7)
- Sayin Kasar, K., & Karaman, E. (2021). Life in lockdown: Social isolation, loneliness and quality of life in the elderly during the COVID-19 pandemic: A scoping review. *Geriatric nursing (New York, N.Y.), 42*(5), 1222–1229. <https://doi.org/10.1016/j.gerinurse.2021.03.010>
- Williams, J., Lyons, B., & Rowland, D. (1997). Unmet long-term care needs of elderly people in the community: a review of the literature. *Home health care services quarterly, 16*(1-2), 93–119. https://doi.org/10.1300/J027v16n01_07
- Shrivastava, S. R., Shrivastava, P. S., & Ramasamy, J. (2013). Health-care of Elderly: Determinants, Needs and Services. *International journal of preventive medicine, 4*(10), 1224–1225. www.goethe.de/ins/bg/bg/kul/mag/21905613.html